

toda še vedno je čil in krepak. — Da se ohrani naš narod čil in zdrav, si je stavilo „Slov. plan. društvo“ nalogo, vabiti v gore posebno one, katerim primanjkuje telesnega gibanja, da si v planinah krepke telo in duha. To nalogo tudi vestno izvršuje; zato je tudi uspeh dober. Cele množice izletnikov se vračajo ob nedeljah in praznikih v mesta. Nasrkali so se svežega planinskega zraka in nekako pomlajeni gredo drugo jutro na delo. — „Slov. plan. društvo“ si pa tudi lahko šteje v zaslugo, da neti in goji narodno zavest. Obrnilo je svojo pozornost ravno na one kraje, kjer preti zlasti v novejšem času slovenstvu velika nevarnost: na gorenjske kraje. V to le en dokaz. Rodoljubi na Jesenicah so kmalu spoznali, da je „Sl. plan. društvo“ močen branik proti nemškemu nasilstvu. Ker Nemci napenjajo zlasti v zadnjem času vse moči, da bi ponemčili Gorenjsko dolino, so urno slovenski narodnjaki ustanovili kranjsko-gorsko podružnico, dobro vedoč, da je močen jez proti nemškemu navalu. Ako bodo vsi rodoljubi podpirali mlado, pa čvrsto podružnico in složno delovali, bo Slovenec trdno stal na svojih tleh. Stolp na mogočnem Triglavu, delo dičnega hribolezca župnika Aljaža, bo vedno pričal, da prebiva v njegovem podnožju krepak rod, ki se ne umakne nikomur.

„Slov. plan. društvo“ pa goji tudi znanost. Že deveto leto izdaja mesečnik „Planinski Vestnik“, v katerem nas seznanja z domačimi in tujimi kraji in bogati slovensko slovstvo zlasti s potopisi, s slovstveno stroko, ki se je poprej le malo gojila med nami.

Vse to, kar smo omenili, nam jasno dokazuje, da je „Plan. društvo“ res društvo, ki deluje med narodom in za narod. Zato mu želimo ob njegovi desetletnici, naj se vedno krepkeje razvija, naj izvede srečno vse svoje lepe načrte in naj dobi 10.000 članov, katere mu je v spominski knjižici „Po desetih letih“ sestavitelj diagrama prisodil do druge desetletnice!



O hrvaških in srbskih narodnih pesmih je priobčila florentinska „Rassegna Nazionale“ lepo razpravo B. Mitrovičeva. Pisatelj pravi, da se dadó zasledovati hrvaške narodne pesmi do XII. stoletja. A šele v zadnjih stoletjih so jih začeli zbirati; mnogo folkloristov se je bavilo ž njimi, zlasti Vuk Stefanović Karadžić, ki jih je razdelil v epske in v lirične pesmi. Najstarejše epske pesmi se bavijo z bajeslovjem; za njimi prihajajo one, ki hranijo spomin na pradavne narodne dogodke. V drugo dobo spadajo one, ki opevajo zgodovinske dogodke, zlasti boje srbskih kraljev Nemanjičev. Tretja doba obsega pesmi, ki pripovedujejo o bojih med kristjani in Turki; v tej dobi se opeva najbolj kraljevič Marko, potem hajduki in uskoki, ki so se od konca XVI. do XVIII. stoletja borili s sultanovimi tolpmi. Tudi zadnja doba srbskega epskega pesništva je bojevitá: njena junaka sta Črni Jurij in Miloš Obrenović,

borivca za srbsko svobodo. Lirične pesmi so se pa večinoma ohranile v spominu ženskih in otrok ter opevajo rodbinske dogodke.



Razvoj češko-slovanskega časnikarstva v preteklem stoletju mora vsakoga presenetiti. S takim razvojem se ne more ponašati noben drug narod. V dokaz navajamo samo nekoliko števil. L. 1820. so Čehi imeli 13 časnikov, l. 1830. — 14; 1840 — 18; 1848, 1849 — 35; 1850 (v dobi absolutizma) 16; 1870 — 195; 1890 — 457; 1894 — 528. In sedaj se izdaja 752 češko-slovanskih časnikov, in sicer: na Češkem 509 s 34 prilogami na Slovaškem 28 z 2 prilogama na Moravskem in v Šleziji . . 132 z 8 prilogami na Dunaju 10 v Nemčiji 2 v Parizu 1 v Ameriki 70

Kogar stvar bolj zanima, naj si naroči zanimivo pisano knjižico: „České časopisectví XX. věku.“ Sestavil Vojta Kudlata-Proboštů. Praha 1903. 97+VIII. str.



Letsko slovstvo je izgubilo enega svojih najpridnejših književnikov. Umrl je Leršis Puškaitis, ki je izdal 6000 ljudskih pravljic in pesmi. Spisal je tudi več povesti iz ljudskega življenja.



Tiskarna znanstvene akademije v St. Peterburgu je začela izdajati zbirko kitajskih del. Prva knjiga te vrste je rusko-kitajski besednjak.

Gogolj je zdaj jako popularen na Ruskem. Od l. 1902. ima vsakdo pravico natiskovati njegova dela, in to pravico so ruski zalagatelji takoj začeli izrabljati. V St. Peterburgu je že izšlo 1,136.000 izvodov Gogoljevih del, in ako prištejemo še izdaje v drugih ruskih mestih, lahko cenimo število teh izvodov na dva milijona.

Ivanov gaj v spomin Ivana P. Kotlarevskega. V „Poltavskih gub. Vedomostih“ (št. 258) je gospod Vasilenko izdal oklic, naj bi se sestavil odbor, ki bi zbiral prostovoljne doneske, s katerimi bi se kupila nasproti domu Kotlarevskega v Poltavi ležeča gora in — pač po vzgledu Tarasove gore pri Kijevu v spomin največjega maloruskega pesnika Tarasa Ševčenka, in starih hetmanskih in kozaških mogil in kurhanov, — napravila gora in gaj Kotlarevskega. Ivan Kotlarevski (rojen 1769., umrl 1838.) je obuditelj maloruskega slovstva in eden izmed največjih maloruskih pisateljev. Njegovo največje delo „Eneida“, v katerem biča v travestiji Virgilijeve Eneide duhovito in ognjevito napake maloruskega plemstva in ljudstva, in ki pomeni začetek maloruskega slovstva, je izšlo l. 1798. Leta 1898. so praznovali Malorusi

stoletnico začetka njihovega slovstva. Preden je izšla Eneida, so pisali Malorusi v staroslovenščini, ki je bila mešana s poljskimi in ruskimi izrazi. Tudi v drami se je Kotlarevski z uspehom poizkušal in njegova „Natalka Poltavka“ in šaljivo-komični „Moskal čarivnik“ sta se obdržala do danes na maloruskih odrih. V delih Ivana Kotlarevskega se kaže že ves značaj, ki je značilen za malorusko slovstvo: Težnje po kozaškem življenju in svobodi, strogo demokratičen in naroden duh, kozaška romantika in sveži realizem ljudskega življenja. Kotlarevski je torej v resnici ustanovitelj maloruskega slovstva po jeziku in po duhu in zasluži češčenje svojih rojakov. L—t.



Holandski slikar Mesdag je daroval nizozemski državi svojo zbirko japonskega porcelana, gobelinov, perzijskih preprog in raznih slik. To zbirko cenijo na štiri milijone kron.

Praktični uspehi planinstva. Kolike dobičke ima Švica od tega, da zna umno izrabljati svoje prirodne krasote, je prav očitno opisal M. Ridgely, konzul Združenih držav severoameriških, kateri poroča dne 31. oktobra 1899 svoji vladi: „Sodimo, da je od 1. januarja 1899 do danes prišlo najmanj dva milijona petstotisoč tujcev v Švico. Ako je pustil vsak v deželi le 80 frankov, znaša to dvesto milijonov frankov. Ker je pa v Švici samo 2,933.300 prebivavcev, se lahko sodi, koliko pomenijo te številke za vsakega posameznika. V Švici so cenili doslej, da pride povprek na vsakega prebivavca 72·50 frankov imetja. Tuji denar je to povprečno imetje povzdignil na 152·53 frankov. To se pravi: Planinstvo je iz ene najrevnejših deželâ naredilo eno najbogatejših.“

„Radium.“ Anglež Curie je našel novo rudnino, kateri je dal ime „radium“. Začeli so jo rabiti najprej zdravniki za zdravljenje raka. Od „radija“ si obeta tudi obrt mnogo koristi, zlasti za razsvetljavo in gibanje. „Radij“ je namreč zelo sposoben, da hrani dolgo časa velike množice energije. A zdaj je še zelo drag, ker ga dobé komaj en gram iz tisoč kilogramov rude.

Armenske narodne pesmi. Aršag Čobanian je izdal lepo zbirko armenskih narodnih pesmi, katere razkrivajo pesniški, globoko lirični značaj onih ubogih Armencev, ki zdihujejo pod turškim jarmom, in onih, ki so pod rusko oblastjo. Njihovi narodni pevci so podobni srbskim guslarjem. Armenski ašug hodi po deželi; vabijo ga k veselicam in ženitninam, da jim peva. Tudi ašug je navadno slep. Ako ima mati slepega dečka, gre ž njim na božjo pot in ga

izroči staremu ašugu, da ga ta nauči pevati stare pesmi in zlagati nove. Saj to je kruh ubogega slepca. Starec in mladi hodita, opiraje se drug na drugega, od vasi do vasi. Oblečena sta črno; eden igra na „damburo“, drugi na „saz“ (violon); tako peva svoje žalostinke. Bojne pesmi so zložene večinoma v goratem Zejtunu. Iz teh pesmi se spozna junaška nepogljivost Armencev, katerih Turki še danes niso mogli zatreti. V njihovih pesmih so drzne in žive, prav orientalske prisprodebe; iskreno čuvstvo jih preveva v melanholičnih ritmih.

Pravi namen denarja ni nikjer lepše izražen, nego na napisih, ki so jih dali papeži kovati na svojih denarjih. Naštejmo tu nekaj takih napisov! Inocencij XII je dal svojemu denarju napis: „Ut detur“ (da se dá); Benedikt XII.: „Solatium miseris“ (tolajba revežem); Klement XI.: „Ut faciant iustitias et elemosynas“ (da delajo pravico in miloščino). Na drugih papeških novcih beremo napise: „Pauperi porrige manum“ (ubožcu ponudi roko). Inocencij XI. je dal napisati izrek: „Melius est dare quam accipere“ (boljše je dati kakor prejeti) in pa: „Quod habeo tibi do“ (kar imam, ti dam). Klement XIII. opominja na svojem denarju: „Da pauperi“ (daj ubožcu) in: „Ne obliviscaris pauperem“ (ne pozabi ubožca). Na nekaterih denarjih Klementa XI. beremo vprašanje: „Quis pauper?“ (kdo je revež) in odgovor: „Avarus“ (skopuh); na drugih je napis: „Qui miseretur pauperi, beatus erit“ (kdor se usmili reveža, bo srečen) in: „Foeneratur domino qui miseretur pauperi“ (Gospodu posoja, kdor se usmili reveža). Kako malo so bili papeži prijazni kapitalizmu, kažejo napisi: „Multos perdidit argentum“ (mnogo jih je pogubilo srebro) in „Multos perdidit aurum“ (mnogo jih je pogubilo zlato). Inocencija XI. novci nosijo še napise: „Nihil avaro scelestius“ (nič ni pregrešnejšega kakor skopuh), „Nolite thesaurizare“ (nikar ne kopičite denarja), drugi zopet: „Non in avaritiam“ (ne za skopost)! — Skozi mnogo stoletij so papeži kovali denar. Leon XIII. je prvi, od katerega ni nobenega denarja. Pač pa imamo od njega mnogo spominskih svetinj. Slednjič pa: Kaj je star, zarjavel novc drugega, kakor zanimiva medalja?

Ameriško slovstvo. Amerikanci imajo že precej pisateljev tudi v raznih leposlovnih strokah. Znana so imena Longfellow, Poe, Twain, Rodman Drake, Fitz-Green Halleck, Richard Henry Dana, William Cullen Bryant, Walt Whiteman itd. Prvo zgodovino ameriškega slovstva je spisal prof. Barrett Wendell. Zdaj je pa izdal kritično knjigo ameriškega slovstva profesor kolumbijskega vseučilišča William P. Trent z naslovom: „A History of American Literature.“

